



Friluftsrämjandets remissvar på DS 2024:16

Friluftsrämjandet tackar för möjligheten att lämna synpunkter på DS 2024:16, Ett fritidskort för barn och unga.

Vi vill inledningsvis framhålla att vi delar regeringens bild av vikten av en meningsfull fritid för barn och unga i gemenskap med andra.

Att ha en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra, inom ramen för ideella organisationer, har många positiva värden. Det är en friskfaktor mot psykisk hälsa, kan bidra till ökad fysisk aktivitet och kan vara en skyddsfaktor mot utanförskap. Därför är intentionen med fritidskortet bra: att ge barn och unga ökade möjligheter till meningsfull fritid, med en bredd av ledarledda aktiviteter över hela landet.

Friluftsrämjandet välkomnar att det organiserade friluftslivet ses som centralt i detta arbete, tillsammans med annan viktig verksamhet som idrott och kulturutövande. Friluftsrämjandet vill gärna erbjuda fler barn och unga en ingång till friluftsliv, inom ramen för fritidskortet.

Sammantaget välkomnar Friluftsrämjandet regeringens ambition med fritidskortet. Men för att kunna möjliggöra verksamhet för fler behöver ett antal centrala frågor lösas eller förtydligas. Vi ser risker i att konstruktionen som den föreslås i promemorian inte möjliggör för aktörer inom friluftslivet att kunna bidra till att intentionerna med fritidskortet uppfylls, i den utsträckning vi både önskar och skulle kunna.

Vi inleder vårt remissvar med en kort beskrivning av Friluftsrämjandets särart som aktör och hur denna påverkar våra möjligheter att erbjuda verksamhet inom ramen för fritidskortet med den föreslagna konstruktionen. Därefter följer kommentarer på de delar/områden i promemorian som särskilt påverkar Friluftsrämjandets möjligheter att erbjuda verksamhet inom ramen för fritidskortet, utöver den vi redan skapar idag.

I övrigt hänvisar vi till Svenskt Friluftslivs remissvar, där vi varit delaktiga med underlag och synpunkter i processen.

Om Friluftsrämjandet

Friluftsrämjandet är Sveriges största arrangör av ledarlett friluftsliv, med cirka 300 lokalavdelningar, över 8 600 ideella ledare och närmare 110 000 medlemmar, varav hälften är barn och ungdomar. Under 2023 genomfördes 7,7 miljoner aktivitetstimmar i ett 15-tal verksamhetsgrenar som paddling, långfärdsskridsko, klättring, utförsåkning, mountainbike, vandring och vildmarksäventyr. Aktiviteterna leds av såväl unga, vuxna som seniorer. Drygt 1 500 nya ledare utbildades under 2023, med detta är vi Sveriges största ledarutbildare inom friluftsliv. Vi erbjuder verksamhet över hela landet, för alla åldrar, för nybörjare såväl som för mer erfarna utövare inom olika grenar.

Friluftsrämjandets ledarledda verksamhet utgörs av motions- och rörelseaktiviteter i naturen. Så sent som 2024 slog Skatteverket fast att Friluftsrämjandets verksamhet är att jämställa med idrottsverksamhet. Dock är en stor skillnad att all verksamhet sker utan



tävling och prestationskrav. Detta gör oss unika i vårt uppdrag och vår struktur, i förhållande till annan rörelse- och idrottsverksamhet.

Övergripande kommentarer om DS 2024:16

Bristande finansiering av lokal barn- och ungdomsverksamhet

Friluftsrämjandets finansiering kommer huvudsakligen från statsbidrag via Svenskt Friluftsliv och medlemsavgifter, samt gåvor och projektstöd.

Friluftsrämjandets lokalavdelningar erbjuder barn- och ungdomsverksamhet, som möter de intentioner som regeringen har med fritidskortet, att erbjuda en meningsfull fritid för barn och unga. Eftersom vår verksamhet är motionsbaserad bidrar vi också till att motverka stillasittande och en ökad rörelse i naturen, med alla de välbelagda positiva effekter det har för den fysiska, psykiska och existentiella hälsan.

Friluftsrämjandet står idag, trots att vår verksamhet jämföras med idrottsverksamhet, utanför de stödstrukturer för rapportering och ersättning som idrottsorganisationerna inom ramen för Riksidrottsförbundet är en del av. Det handlar till exempel om möjlighet att få ersättning för enskilda aktiviteter (LOK-stöd), samt använda befintliga IT-system som Idrott Online. Därför är vår bedömning att det blir svårt att erbjuda verksamhet för att uppnå den fulla potentialen med fritidskortsreformen. Det saknas helt enkelt förutsättningar att öka antalet aktiviteter på ett sådant sätt som skulle vara möjligt med en stödstruktur som mer liknar den traditionella idrottsrörelsens.

Den verksamhet som Friluftsrämjandet erbjuder bidrar till motion och rörelse, trygga och goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar samtidigt som den bidrar med kunskap om natur och miljö, och att samarbeta i grupp. Genom enhetliga stöd för rörelse och motion och införandet av fritidskortet skulle de rörelsefrämjande friluftorganisationerna, såsom Friluftsrämjandet, kunna utöka verksamheten, sänka trösklarna för att få fler människor i fysisk aktivitet, och i ännu högre utsträckning än idag bidra till att förbättra folkhälsan.

Ledarledda aktiviteter kräver fler ledare

Alla Friluftsrämjandets aktiviteter leds av utbildade ledare, som verkar inom ett 15-tal verksamhetsgrenar. Det medför särskilda behov av resurser för exempelvis ledarutbildning, kommunikation för ledarrekrutering, och kvalitetssäkring av såväl utbildning som verksamhet.

Behoven och engagemanget är också större än vad organisationen med nuvarande resurser har möjlighet att möta. Trots att vi är Sveriges största ledarutbildare inom friluftslivet, med 1500 nyutbildade ledare 2023, tvingades organisationen under samma tidsperiod tacka nej till ytterligare 2 000 personer som anmält intresse för att bli ledare, på grund av begränsade resurser. Detta samtidigt som våra lokalavdelningar inte kan erbjuda alla de barn och unga som önskar plats i verksamheten. Det är ett stort slöseri med engagemang, och en förlorad folkhälsopotential.

För att skapa ännu mer verksamhet än vi redan gör idag för de målgrupper som regeringen vill nå med fritidskortet, behöver vi både öka ledartillväxten i befintlig organisation, och utbilda ledare som - gärna i samarbete med andra - kan skapa och utveckla verksamhet för unga som idag inte nås av det organiserade friluftslivet, eller i områden där det



organiserade friluftslivet har låg närvaro. Regeringens omställningsstöd som tilldelades Friluftsrämjandet via Svenskt Friluftsliv under hösten 2024 var mycket välkommet, och har möjliggjort en tillfällig ledarsatsning som ger förutsättningar för att erbjuda mer verksamhet för fler barn och unga. Det är positivt. Men stödet är tillfälligt, och tiden för omställningen är kort. Att nå fritidskortets målgrupp är resurskrävande och tar tid. Många barn och unga som kan komma ifråga för fritidskortet, står idag långt ifrån organiserad verksamhet inom friluftsliv, idrott eller kultur. Fler ledare med specialkompetens behöver rekryteras, befintlig verksamhet behöver anpassas och ny verksamhet behöver utvecklas och etableras i områden där verksamhet idag inte finns. För att reformen fritidskortet ska få verklig effekt ser vi ett behov av att omställningsarbetet kan fortgå även under 2025. Och om Friluftsrämjandet, likt hösten 2024, gavs ett aktivitetsstöd som var jämförbart med ledarledd idrottsverksamhet skulle vi kunna erbjuda långt fler barn och unga plats inom den ordinarie verksamheten.

Administration slukar resurser på bekostnad av verksamhet

Som tidigare nämnts anser Friluftsrämjandet att regeringens ambitioner och intentioner med fritidskortet är positiva.

Med nuvarande förslag finns dock en stor risk i att många organisationer inte kommer att kunna erbjuda verksamhet inom ramen för fritidskortet eftersom de saknar tillgång till en IT-lösning som kan överföra data till offentliga system. Att utveckla nya IT-lösningar för dessa aktörer, skulle vara alltför resurskrävande. En betydligt bättre lösning skulle vara att ge organisationer som kan erbjuda verksamhet inom ramen för fritidskortet, tillgång till redan befintliga system, liknande de som idrottsorganisationer idag är en del av.

Aktiviteter som kan betalas med fritidskortet

Avseende avsnitt 3.4 Fritidskortet kan användas för betalning av vissa avgifter för ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av godkända utförare, sid 51 och framåt vill vi framföra följande synpunkter.

Det är avgörande att villkoren för vilken verksamhet som kan omfattas av fritidskortet möjliggör en mångfald och bredd av aktiviteter. Det är viktigt att regelverket utformas så att inte organisationsstruktur och avgiftskonstruktioner blir ett hinder för aktörer som vill bidra till att realisera fritidskortets intention och ge nya målgrupper av barn och unga en ingång till deltagande i ideella organisationer.

Ideella organisationer bedriver verksamhet i ett stort antal former. Inom friluftslivet är exempelvis läger eller längre helgaktiviteter vanligt förekommande. Friluftsrämjandet instämmer i att det är viktigt med regelbundna aktiviteter, som är ledarledda och sker i grupp. Vi ser dock en risk med att många av de aktiviteter vi arrangerar, inte kommer att kunna komma målgruppen för fritidskortet tillgodo, om förslaget om krav på en frekvens av aktiviteter på tio tillfällen under sex månader kvarstår. Friluftsrämjandet bedriver en bredd av friluftsgrenar under alla årets säsonger, där barn och unga kan delta i exempelvis både skidskola på vintern och paddling eller mountainbike på vår och sommar. Det finns en risk för att fritidskortet inte kommer att kunna nyttjas om kraven om tio tillfällen på sex månader kvarstår. Friluftsrämjandet föreslår därför att kravet på antalet aktiviteter under en viss tidsperiod ses över.



En annan synpunkt handlar om avgiftskonstruktionen. För Friluftetsfrämjandets del består kostnaden för att delta i vår verksamhet av en medlemsavgift i kombination med aktivitetskostnader, till exempel för skidskola, naturparkour eller klättring. Många av våra lokalavdelningar arbetar aktivt med att hålla låga aktivitetsavgifter. Kostnaden för deltagaren kan istället handla om deltagande på läger eller helgäventyr som är viktiga delar av den unges aktiva medverkan i föreningslivet så som friluftslivet utövas. Därför är det för Friluftetsfrämjandets del avgörande att regelverket medger att fritidskortet kan användas för både medlems- och deltagaravgifter, samt att även kostnader för flerdagarsaktiviteter såsom helgaktiviteter och lägerverksamhet kan ingå.

Utförarregister och företrädareregister

Avsnitt 5 Utförarregister, sid 87:

Föreningslivet i Sverige är organiserat på många olika sätt. Det är en styrka. För att olika former av aktiviteter ska kunna erbjudas unga inom ramen för fritidskortet är det viktigt att det är enkelt för alla utförare att ansluta sig till utförar- och företrädareregistret.

Idag har få eller inga organisationer inom friluftslivet en IT-infrastruktur som enkelt kan leverera den information som krävs för att ingå i utförar- och företrädareregister. För att satsningen på fritidskortet ska bli framgångsrik och uppnå regeringens mål om en meningsfull och aktiv fritid för barn och unga, bör satsningen möjliggöra för aktörer att skapa sådan verksamhet för barn och unga. Det vore mycket olyckligt om fritidskortets resurser måste nyttjas för att organisationer behöver investera i kostsam IT-infrastruktur. Friluftetsfrämjandet menar att regeringen behöver hitta sätt att för fler att använda den infrastruktur som redan finns att tillgå. På det sättet kan skattemedel istället nyttjas till att exempelvis utbilda ledare samt till att nå ut till barn och unga med information om de fritidsaktiviteter som arrangeras i närområdet.

Förslaget innehåller ett krav om att utförare ska ha bedrivit verksamhet i minst fem år (avsnitt 5.2.3, sid 94). Här önskar Friluftetsfrämjandet ett förtydligande om det avser riksorganisation eller lokalavdelning. Om det avser en lokalavdelning, kommer det att begränsa tillgången på aktiviteter i områden där det idag saknas lokal verksamhet, eller där lokalavdelningen är yngre än fem år. Detta är fallet i flera socioekonomiskt utsatta områden. Begränsningen på fem år riskerar att motverka etablering av verksamhet i nya områden eftersom fritidskortet inte kommer att kunna nyttjas för deltagarna förrän efter fem år. Friluftetsfrämjandet föreslår därför att alla lokala föreningar vars riksorganisation får organisationsstöd från Riksidrottsförbundet, Svenskt Friluftsliv, Statens Kulturråd och MUCF automatiskt ska vara godkända utförare.

Vidare menar Friluftetsfrämjandet att det behövs ytterligare förtydliganden vad gäller utförar- och företrädareregistret (avsnitt 5.2.4 Det bör införas ett företrädareregister, sid 99). Till exempel är definitionen av utförare inte tydlig. Är det riksorganisation eller lokalavdelning? Vad gäller företrädare ställs kravet på elektronisk underskrift av firmatecknare. Detta kommer också krävas avsevärd administration att få till.



Nyttjandegrad och erbjudande om aktivitet i närområdet

I avsnittet 12.2, sid 190, som beskriver nyttjandegrad och hur många i målgruppen som kan komma att använda fritidskortet vill vi lyfta vikten av att det finns resurser som möjliggör för lokalavdelningar att kommunicera sina aktivitetserbjudanden i närområdet.

Ökade administration för utövare

Avsnitt Bedömning av administrativa kostnader för utförare som omfattas av fritidskortet, sid 226.

I bedömningen av administrationen kopplad till fritidskortet konstateras att den administrativa bördan kommer att öka för utförare, samt att det är oklart om alla utförare har adekvata IT-system för att hantera fritidskortet. Som tidigare nämnts, delar Friluftsrämjandet den bedömningen. Det konstateras också att detta kan vara kostnadsdrivande för utförare, och att detta sannolikt kommer leda till att utförare kommer att behöva ta ut högre avgifter. För utförare som redan arbetar hårt med att hålla nere avgifter kan dessa ökade administrationskostnader slå hårt. Varför Friluftsrämjandet menar att regeringen måste tillskjuta mer medel till dess att reformen är på plats.

Ekonomiskt stöd för införande och kommunikation

Avsnitt 12.8 Konsekvenser för utförare inom civilsamhället som anordnar fritidsaktiviteter för barn och unga, sid 22 och framåt.

Bedömningen i promemorian är att de medel som tilldelats Riksidrottsförbundet och Svenskt Friluftsliv under 2024 i hög grad täcker de förberedande och stödande insatser som behövs, och att de fortsatta kostnaderna för stödande insatser för utförare hos Riksidrottsförbundet och Svenskt Friluftsliv för 2025 bedöms uppgå till 3 miljoner kronor vardera (sid 226).

Friluftsrämjandet delar inte den bilden. Som Friluftsrämjandet tidigare konstaterat saknar många organisationer inom friluftslivet adekvat IT-infrastruktur för utförare.

Nedanstående tabell är hämtad ur promemorian och visar Riksidrottsförbundet samt Svenskt Friluftslivs uppskattade kostnader för Fritidskortet för 2025–2026. Det är tydligt att den stora kostnaden för Svenskt Friluftsliv och dess medlemsorganisationer är IT-system. Det vill säga grundläggande infrastruktur för att friluftslivets organisationer ska kunna vara utförare för aktiviteter där fritidskortet ska kunna användas.

Tabell 10. Uppskattade kostnader för Sveriges Riksidrottsförbund (RF) och Svenskt Friluftsliv 2025–2026 (i tusental kronor)

	2025	2026
RF		
Deltagande i projektet för framtagande av lösning för fritidskortet	1 000	1 000
Utbildning och stöd till föreningar	7 000	7 000
Kommunikation	1 000	1 000
Svenskt Friluftsliv		
Arbete med implementering och administrativt stöd	1 000	1 000
Utveckling av IT-plattform för rapportering och uppföljning	5 000	0
Totalsumma kostnader RF + Svenskt friluftsliv	15 000	10 000

Som nämnts tidigare, menar Friluftsrämjandet att det är olyckligt att fritidskortets resurser måste nyttjas för att organisationer ska investera i kostsam IT-infrastruktur. Regeringen måste hitta lösningar som gör att fler kan använda de IT-system som redan finns, så att medel snarare kan läggas på utbildning och stöd till föreningar för bland annat kommunikation. En annan väg att gå är att tilldela mer resurser till Svenskt Friluftsliv för förberedande och stödjande insatser 2025 och 2026.

Höjd åldersgräns

Avsnitt 3.2 Fritidskortet ska lämnas för barn som är 8 - 16 år, sid 34:

Den föreslagna åldersgränsen är 8–16 år. Många föreningar kämpar idag med att behålla ungdomar i de senare tonåren i föreningsverksamhet. Åldersgränsen på 16 år gör därför att föreningslivet än mer riskerar att tappa ungdomar när de är i en skör och starkt påverkningbar ålder. Friluftsrämjandet menar därför att den övre åldersgränsen för nyttjande av fritidskortet bör justeras till 18 år.

Avslutning

Som Friluftsrämjandet inledde med är regeringens intention med fritidskortet bra. Vi vill att reformen ska lyckas och vill ta emot fler barn och unga i vår verksamhet. Men för att reformen ska vara lyckosam, att ge barn och unga en meningsfull fritid i gemenskap och med ett brett utbud av aktiviteter, behöver finansiering för långsiktigt ledartillväxt säkras. Det finns också ett antal hinder och begränsningar i den föreslagna konstruktionen som bör



tas bort och frågetecken som måste rätas ut så att skattemedel inte läggs på omfattande administration och dyr IT-infrastruktur utan på själva intentionen med reformen: att barn och unga ska få möjlighet till en meningsfull fritid i gemenskap och med en bredd av fritidsaktiviteter. Här vill och kan Friluftsrämjandet med 130 års erfarenhet av att skapa aktiviteter över hela landet som leder till livsglädje för individen och förbättrad folkhälsa för samhället gärna bidra.